

ماجرای کاپیتولاسیون و تبعید امام خمینی (ره)

براساس توافق نامه بین المللی در وین، مأموران سیاسی یک کشور در کشور دیگر از مصونیت سیاسی و قضایی برخوردار بودند و نه تنها نمی توان آنها را بازداشت کرد، بلکه محل اقامتشان نیز مورد حمایت و حراست بود. دولت آمریکا حکومت پهلوی را واداشت تا دامنه این مصونیت سیاسی را به همه نظامیان و غیرنظامیان آمریکایی و خانواده های آنها در ایران تسری دهد.

امام خمینی (ره) در تاریخ ۴ آبان ۱۳۴۳ در سخنرانی پرشوری در جمع مردم قم اعلام کردند که با تصویب این قانون استقلال ما را فروختند و عزت ما پایکوب شد و عظمت ایران از بین رفت. مخالفت امام خمینی (ره)، باعث شد رژیم پهلوی در ۱۳ آبان ۱۳۴۳ در قم دستگیر و با یک هواپیمای نظامی به کشور ترکیه تبعید کرد. مکان تبعید بعد از ۱۱ ماه تغییر یافت و امام به عراق فرستاده شدند.

تداوم مبارزه پس از تبعید امام خمینی (ره)

الف) فعالیت و مبارزه سیاسی:

امام در نجف اشرف به مبارزه ادامه دادند.

در سطح تشکیلاتی و حزبی نیز جبهه ملی و نهضت آزادی ایران در چارچوب قانون اساسی فعالیت سیاسی و مبارزاتی انجام می دادند.

حکومت پهلوی نیز با برگزاری جشن های مکرر به دنبال تأیید و تثبیت نظام شاهنشاهی بود.

محمدرضا شاه در اواخر سال ۱۳۵۳ ش. با تأسیس حزب رستاخیز ملت ایران به همه مردم دستور داد تا عضو این حزب شوند. امیرعباس هویدا نخست وزیر مطیع و بهایی مسلک شاه نیز مجری طرح ها و فعالیت های سیاسی این دوران بود.

ب) مبارزه فرهنگی:

مبارزه فرهنگی با اتکا بر آگاهی دادن به مردم و تبلیغ و ترویج باورهای دینی به همراه روشنگری علیه اقدامات رژیم پهلوی، صورت می گرفت. معروفترین چهره های فرهنگی این جبهه کسانی مانند علامه محمدحسین طباطبایی، آیت الله طالقانی، آیت الله مطهری، آیت الله دکتر بهشتی، دکتر شریعتی، دکتر باهنر و دکتر مفتاح بودند.

عمده فعالیت های فرهنگی رژیم پهلوی نیز در جهت اسلام زدایی و محو اسلام از فرهنگ ایران بود. در همین جهت، حکومت پهلوی تاریخ هجری شمسی را به بهانه عدم همخوانی با فرهنگ ایرانی منسوخ کرد و تاریخ شاهنشاهی را جایگزین آن نمود.

ج) مبارزه مسلحانه و واکنش رژیم پهلوی: معروف ترین این گروه ها در این دوران عبارت بودند از:

۱- **هیأت های مؤتلفه اسلامی:** این هیئت مسلحانه و ترور سران حکومت پهلوی را محور کار خود قرار داد. مهمترین اقدام آنان در این زمینه، ترور حسنعلی منصور نخست وزیر وقت بود که توسط محمد بخارایی از اعضای این گروه انجام شد.

۲- **حزب ملل اسلامی:** این گروه نیز با نیت برقراری حکومت اسلامی به نبرد مسلحانه روی آوردند اما اعضای حزب ملل اسلامی در کوه های شمال تهران دستگیر و به حبس های طولانی محکوم شدند.

۳- **سازمان مجاهدین خلق:** گروهی از جوانان عضو نهضت آزادی بعد از قیام ۱۵ خرداد، فعالیت سیاسی را کنار گذاشتند و به نبرد مسلحانه روی آوردند. آنها در آغاز دارای افکار و اندیشه های اسلامی بودند اما به مرور زمان دچار انحراف فکری شدند و به افکار مارکسیستی تمایل نشان دادند. در سال ۱۳۵۰ ش. بیشتر اعضای مؤثر این سازمان یا توسط ساواک دستگیر شدند و یا در تسویه حساب های درون گروهی از بین رفتند.

۴- **سازمان چریک های فدایی خلق:** این گروه از همان ابتدا با الهام از افکار مارکسیستی به مبارزه مسلحانه روی آوردند و تعدادی از آنها در درگیری با مأموران رژیم و یا در زندان به قتل رسیدند.